

Europadomstolens domar — första kvartalet 2008

Av f.d. justitierådet HANS DANELIUS

Europadomstolen har under första kvartalet 2008 meddelat bl.a. följande domar:¹

1. P.P. mot Polen (dom 8.1.2008)

Fråga om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

P.P. var italiensk medborgare och gift med polska medborgaren K.P. Han hade med henne barnen A, född 1992, och B, född 1996. Familjen bodde i Italien. Under sommaren 1999 tog K.P. med sig barnen på semester till Polen. Hon och barnen återvände inte till Italien utan stannade kvar i Polen.

K.P. väckte skilsmässotalan vid polsk domstol, och P.P. begärde, under hänvisning till Haagkonventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn, att polska justitieministeriet skulle medverka till att barnen fick återvända till Italien. Frågan prövades vid polska domstolar som under 2001 beslöt att barnen skulle återföras till P.P. i Italien. P.P. lyckades dock inte få beslutet verkställt.

Europadomstolen framhöll att frågan i målet var om de polska myndigheterna vidtagit rimliga åtgärder för att möjliggöra verkställighet av beslutet att barnen skulle återföras till Italien. Detta var en fråga som de polska myndigheterna haft att handlägga skyndsamt. Visserligen kunde det undantagsvis finnas skäl att vägra verkställighet av detta slags beslut, men Europadomstolen måste i så fall övertyga sig om att det inte var myndigheterna som genom långsamt agerande skapat en situation som gjort verkställighet omöjlig.

I det aktuella fallet hade det vid flera tillfällen förekommit dröjsmål både under domstolsförfarandet och på verkställighetsstadiet, och dessa dröjsmål måste enligt Europadomstolens mening tillskrivas domstolarnas och myndigheternas passivitet. Visserligen hade handläggningen försvårats av att K.P. obstruerat förfarandet, men detta utslöt inte myndigheternas ansvar. Även om användning av tvångsmedel inte var önskvärd i fråga om barn, kunde man inte utesluta att sådana åtgärder måste tillgripas i fall då den förälder hos vilken ett barn olagligt vistas vägrar att medverka till verkställigheten. I det aktuella fallet hade P.P:s möjligheter att agera dessutom försvårats av att

¹ Tidigare kvartalsöversikter har varit införda i SvJT 1995–2008, den senaste i SvJT 2008 s. 88 ff. De fullständiga texterna till de domar som i korthet refereras här kan sökas på Europadomstolens hemsida <http://www.echr.coe.int>. — Följande förkortade benämningar används i översikten: *Konventionen* = Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. *Europadomstolen* = Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna.

ett beslut att häkta honom på grund av försummelse att betala underhållsbidrag hade förblivit i kraft under flera år. Sammantaget fann Europadomstolen att P.P:s rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt familjeliv hade kränkts.

2. Nacaryan och Deryan mot Turkiet (dom 8.1.2008)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Den 10 augusti 2000 avled turkiske medborgaren Serkis Arto Gövderelioglu, i det följande kallad arvlåtaren. I hans kvarlåtenskap ingick bl.a. fastigheter i Turkiet. Agop Gövdereliyan gjorde vid turkisk domstol gällande att han var arvtagare och hade rätt till kvarlåtenskapen. Efter hans död övertogs hans talan av klagandena, som var grekiska medborgare bosatta i Grekland. Den turkiska domstolen erkände klagandenas släktskap med arvlåtaren och deras rätt till viss lös egendom som ingick i kvarlåtenskapen. Däremot fann domstolen att de som grekiska medborgare inte kunde göra anspråk på den fasta egendomen, eftersom kravet på reciprocitet i detta hänseende inte var uppfyllt mellan Turkiet och Grekland.

Europadomstolen konstaterade att klagandena hade erkänts som arvtagare enligt turkisk lag men att en förutsättning för att de skulle få ärva fast egendom i Turkiet hade varit att kravet på reciprocitet var uppfyllt, dvs. att turkiska medborgare i ett spegelfall skulle kunna ärva fast egendom i Grekland. Detta krav hade den turkiska domstolen ansett inte vara uppfyllt.

Europadomstolen ansåg sig inte behöva pröva om ett sådant reciprocitetskrav var förenligt med konventionen men konstaterade att det i Grekland — utom i vissa gränstrakter — inte fanns någon inskränkning i turkisk medborgares rätt att förvärva fast egendom genom arv. Under sådana förhållanden hade klagandena haft ett legitimt anspråk på att få ärva ifrågavarande fasta egendom, och kravet på laglighet i artikel 1 i första tilläggsprotokollet hade genom den turkiska domstolens avgörande inte respekterats, vilket innebar att klagandenas rätt enligt denna artikel hade kränkts.

3. Saygılı m.fl. mot Turkiet (dom 8.1.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Klagandena var tre turkiska medborgare som svarade för utgivningen av en daglig tidning. I tidningen publicerades två artiklar om ett mål vid Europadomstolen. Målet gällde en person, Kenan Bilgin, som försvunnit medan han var anhållen. Innan målet hänsköts till Europadomstolen, hade bevisupptagning ägt rum inför medlemmar av Europakommissionen för de mänskliga rättigheterna, och i artiklarna hävdades att en åklagare lämnat falska uppgifter som vittne under denna bevisupptagning. Denne åklagare väckte skadeståndstalan vid turkisk domstol, och klagandena ålades att betala skadestånd.

Europadomstolen konstaterade att artiklarna hade gällt frågor av allmänt intresse och att de innehållit anklagelser mot den turkiske åklagare som hade deltagit i utredningen om försvinnandet. Artiklarna hade grundat sig på vad som förekommit under behandlingen inför Europakommissionen för de mänskliga rättigheterna och på uttalanden av den advokat som företrätt den försvunnes familj i målet. Klagandena hade haft fog för att stödja sig på detta material och det kunde inte krävas att de därutöver skulle ha utfört egna undersökningar. Med hänsyn härtill kunde skadeståndsdomen mot klagandena inte anses förenlig med skyddet för deras yttrandefrihet i artikel 10 i konventionen.

4. Kearns mot Frankrike (dom 10.1.2008)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Karen Kearns, som var irländsk medborgare, gift och bosatt på Irland, födde i februari 2002 i Frankrike en utomäktenskaplig dotter. Hon begärde att födseln skulle hållas hemlig och undertecknade kort efter födseln ett medgivande till att barnet skulle genom de franska myndigheternas försorg lämnas bort för adoption. Hon informerades om konsekvenserna av ett sådant medgivande och fick också veta att hon hade möjlighet att under en period av två månader ändra sig och begära barnet åter.

I maj 2002 överlämnades barnet till fosterföräldrar med sikte på adoption. I juli 2002 begärde Karen Kearns att barnet skulle återlämnas till henne. Denna begäran avslogs, och hon vände sig utan framgång till domstol för att få beslutet ändrat.

Europadomstolen konstaterade att det i Europarådets medlemsstater inte finns någon enhetlig uppfattning om förutsättningarna för att ett medgivande till adoption skall kunna återkallas. I somliga stater är det möjligt att återta ett medgivande ända fram till dess adoption har beviljats, men det finns andra stater där ett medgivande till adoption över huvud taget inte kan återkallas. Det finns också länder där återkallelse kan ske inom tidsfrister varierande mellan tio dagar och tre månader. Europadomstolen fann att varje konventionsstat under sådana förhållanden måste tillerkännas stor frihet att utforma de regler som skall gälla i detta hänseende.

Europadomstolen konstaterade vidare att den tidsfrist om två månader som tillämpats i det aktuella fallet hade varit tillräcklig för att ge Karen Kearns möjlighet att ompröva sitt beslut att avstå från barnet. Hon hade vid den aktuella tiden varit 36 år gammal. Hon hade varit åtföljd av sin mor och hade efter födseln haft två långa samtal med företrädare för de franska sociala myndigheterna. Hon hade begett sig till Frankrike i syfte att föda barnet där och registrera det anonymt, och hon hade biståtts av en jurist och haft tolkhjälp. Hon kunde inte ha varit okunnig om de regler som gällde för återkallelse av ett medgivande till adoption. Europadomstolens slutsats blev att

Karen Kearns rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv och familjeliv inte hade kränkts.

5. Varnava m.fl. mot Turkiet (dom 10.1.2008)

Frågor om rätt till liv (artikel 2 i konventionen) och omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Målet gällde ett antal cypriotiska medborgare som försvunnit efter att ha berövats friheten under turkiska militära operationer på norra Cypern i juli och augusti 1974.

Europadomstolen konstaterade att det inte var möjligt att fastställa vad som hänt var och en av de försvunna männen men att Europadomstolen i det mellanstatliga målet Cypern mot Turkiet (se SvJT 2001 s. 606 ff.) hade funnit bevis för att många personer som försvunnit 1974 först hade berövats friheten av turkiska eller turkcyprisktiska styrkor. Dessa frihetsberövanden hade ägt rum vid en tid då de militära operationerna åtföljdes av frihetsberövanden och många personer som berövats friheten befann sig i en livshotande situation. Det gällde också flera av de personer vilkas försvinnanden det aktuella målet handlade om.

Medan Europadomstolen i mål rörande försvinnanden i sydöstra Turkiet och Tjetjenien hade krävt något slags bevis för att de försvunna personerna berövats friheten av företrädare för staten, ansåg Europadomstolen att situationen i detta fall var en annan. I en väpnad konflikt där två arméer var engagerade i stridshandlingar var situationen för alla deltagare livsfarlig, och kunskapen om vad som hände fanns ofta uteslutande hos de militära styrkorna. Det var orealistiskt att klagandena, som företrädde eller var anhöriga till de försvunna personerna, skulle kunna ge mer än minimal information om händelserna. Samtidigt ålåg det de stridande staterna att ge skydd åt sårade, krigsfångar och civilbefolkningen, och försvinnanden under sådana omständigheter omfattades av skyddet i artikel 2 i konventionen. I de nu aktuella fallen fann Europadomstolen att de turkiska myndigheterna, genom att inte utreda vad som hänt de nio försvunna männen, hade gjort sig skyldiga till en kontinuerlig kränkning av artikel 2 i konventionen. Genom att ingen utredning gjorts hade de försvunnas anhöriga tvingats leva i ovisshet om vad som hänt de nio männen, vilket måste ha åsamkat dem stor smärta och oro. De turkiska myndigheternas passivitet utgjorde i förhållande till de anhöriga en omänsklig behandling som stred mot artikel 3 i konventionen.

6. Micallef mot Malta (dom 15.1.2008)

Frågor om prövning av civila rättigheter och skyldigheter samt om domstols opartiskhet (artikel 6:1 i konventionen)

Micallef var bror till M och väckte, sedan hon avlidit, talan vid Europadomstolen. M hade varit part i ett tvistemål, i vilket hennes motpart var F. Målet gällde en tvist mellan grannar, och under rättegången

begärde F ett interimistiskt förbud (*injunction*) för M att hänga ut tvätt över hans trädgård. Ett förbud utfärdades men överklagades av M, som gjorde gällande att hon inte blivit hörd av domstolen innan förbudet utfärdades. Sedan hon haft framgång med sin talan vid distriktsdomstolen, överklagade F avgörandet till appellationsdomstolen, som ogillade hennes yrkande. I första instans biträdde F av Dr U och under appellationsförfarandet av Dr C som var son till Dr U. Ordförande i överinstansen var appellationsdomstolens president, som var bror till Dr U och farbror till Dr C.

Frågan var först om artikel 6:1 i konventionen var tillämplig på interimistiska förordnanden. Europadomstolen uttalade att så i allmänhet inte är fallet men att hänsyn måste tas till att de maltesiska domstolarna själva ansett sig böra pröva om M blivit hörd i förfarandet om förbudet. M hade därför kunnat på rimliga grunder anse att artikel 6:1 var tillämplig på det aktuella förfarandet, och Europadomstolen ansåg sig då också böra pröva klagomålet inom ramen för denna artikel.

Europadomstolen fann att nära familjeband mellan en parts advokat och domaren är tillräckliga för att hos den andra parten skapa legitima tvivel om domstolens opartiskhet. Slutsatsen blev därför att M:s talan i strid med artikel 6:1 i konventionen inte hade prövats av en opartisk domstol.

7. Luboch mot Polen (dom 15.1.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) i förening med rätt att försvara sig (artikel 6:3 i konventionen)

Enligt polsk lag var innehavare av vissa befattningar skyldiga att avge en förklaring om sitt eventuella samarbete med säkerhetstjänsten under kommunistregimen. Luboch, som var advokat, avgav en förklaring om att han inte hade samarbetat med säkerhetstjänsten men anklagades och dömdes senare för att ha hemlighållit vissa kontakter under kommunisttiden, vilket ledde till att han förbjöds utöva advokatyrket.

Under rättegången mot Luboch hade denne endast haft begränsad tillgång till det hemliga material som utgjorde grunden för domen mot honom. Han hade visserligen tillåtits läsa vissa hemliga handlingar, men han hade inte fått ta med sig noteringar om innehållet utan hade under rättegången måst förlita sig på sitt minne av vad han läst. Vidare hade han av domen endast delgetts domslutet. Han hade fått läsa domskälen i domstolens arkiv men inte fått ta med sig kopior eller anteckningar om innehållet. Europadomstolen fann att Luboch genom dessa restriktioner hade berövats sin rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång i förening med rätten att försvara sig enligt artikel 6:3 i konventionen.

8. Mostafa m.fl. mot Turkiet (dom 15.1.2008)

Fråga om rätt att utöva enskild klagorätt (artikel 34 i konventionen)

Klagandena var en man, hans hustru och deras fyra barn. De hade i februari 2000 med irakiska pass kommit till Turkiet där de sökt politisk asyl. Deras ansökan hade avslagits på grund av att mannen i Irak hade dömts för ett allvarligt icke politiskt brott. I augusti 2003 beslöt den turkiske inrikesministern att klagandena skulle utvisas. I april 2005 underrättades de om att utvisningen skulle verkställas om de inte inom 15 dagar lämnade Turkiet frivilligt. Klagandena vände sig då till Europadomstolen som den 4 maj 2005 utfärdade ett interimistiskt beslut innebärande att klagandena inte skulle utvisas till Irak förrän Europadomstolen hunnit pröva deras ärende. I strid med detta beslut verkställdes utvisningen till norra Irak den 11 maj 2005.

Europadomstolen erinrade om att konventionsstaterna i artikel 34 i konventionen åtagit sig att inte förhindra ett effektivt utnyttjande av den enskildes rätt att klaga till Europadomstolen. I det aktuella fallet hade utvisningen av klagandena förhindrat en effektiv prövning av deras klagomål. Genom att inte respektera det interimistiska beslutet, som meddelats enligt artikel 39 i Europadomstolens procedurregler, hade Turkiet enligt Europadomstolens mening brutit mot sina förpliktelser enligt artikel 34 i konventionen att inte förhindra ett effektivt utövande av klagorätten.

9. Dodov mot Bulgarien (dom 17.1.2008)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Dodovs mor, som led av Alzheimers sjukdom, intogs i maj 1994 på ett vårdhem. Eftersom hennes minne och allmänna mentala tillstånd gradvis försämrats, hade personalen på vårdhemmet instruerats att hålla konstant uppsikt över henne, men när Dodov i december 1995 kom för att besöka henne, visade det sig att hon hade försvunnit från vårdhemmet. Hon kom inte till rätta, och det är okänt vad som hänt henne.

Dodov gjorde brottsanmälan mot vårdhemmet. Den förundersökning som inleddes avbröts flera gånger men återupptogs. Under åren 1998 och 2000 fattades beslut om att inte fortsätta undersökningen, eftersom personalen på vårdhemmet bedömdes ha utfört sina uppgifter på normalt sätt. År 2001 fann åklagarmyndigheten däremot att personalen hade varit vårdslös men lade ner undersökningen på grund av att vårdslösheten inte var straffbar enligt bulgarisk lag. Slutligen beslöts år 2003 att inte fortsätta undersökningen, eftersom åtalspreskription hade inträtt.

Dodov klagade också, men utan framgång, över att polisen inte hade vidtagit tillräckliga åtgärder för att söka efter hans mor. I juli 1996 väckte han dessutom skadeståndstalan mot berörda ministerier och mot staden Sofia. Efter lång tid fick han år 2002 beskedet att han hade angett fel grund för sin talan. Han väckte då ny talan på grund-

val av allmän skadeståndsrätt, och detta förfarande pågick fortfarande när Europadomstolen meddelade sin dom.

Europadomstolen ansåg sig till en början böra utgå från att Dodovs mor var död. Vidare fann domstolen ett samband mellan den bristande övervakningen av henne och hennes försvinnande. Frågan var emellertid om Bulgarien som stat kunde anses ansvarigt.

Europadomstolen pekade på att det förekommit långa perioder av passivitet under brottsundersökningen och att normala utredningsåtgärder som förhör med vårdhemmets personal hade företagits med stor försening. Det hade också fattats motstridiga beslut under åren 1998, 2000, 2001 och 2003. Framför allt innebar besluten 1998 och 2000 att personalen hade handlat enligt normal praxis, och det hade inte undersökts om det funnits brister i fråga om ledning, utbildning eller kontroll. Inga disciplinära åtgärder hade vidtagits, och det civilrättsliga förfarandet hade pågått under många år utan att leda till något avgörande.

Europadomstolen fann att myndigheterna, trots förekomsten i bulgarisk lag av straffrättsliga, disciplinära och civilrättsliga rättsmedel, inte hade gjort det möjligt för Dodov att få klarhet om omständigheterna kring hans mors försvinnande och att vidta åtgärder mot de ansvariga. Härigenom hade Bulgarien kränkt rätten till liv enligt artikel 2 i konventionen.

10. Vasilakis mot Grekland (dom 17.1.2008)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Vasilakis, som var journalist, publicerade en serie artiklar i vilka han kritiserade medlemmarna av den politiska organisationen Nätverk 21 för att somliga av dem hade gett stöd åt PKK-ledaren Öcalan under hans vistelse i Grekland i februari 1999. Med anledning av artiklarna väckte flera medlemmar av Nätverk 21 talan mot Vasilakis för ärekränkning och begärde höga skadestånd. D.K. och F.K., som var advokater och medlemmar av Nätverk 21, väckte sådan talan i eget namn och som ombud för andra medlemmar. Vasilakis vände sig till ordföranden i advokatsamfundet i Athen och gjorde gällande att D.K. och F.K. handlat i strid med advokatetiken. D.K. stämde på nytt Vasilakis för ärekränkning, och denne dömdes att betala skadestånd. Han överklagade appellationsdomstolens dom, men överklagandet avvisades på grund av att han inte hade tillräckligt tydligt angett de faktiska förhållanden som legat till grund för appellationsdomstolens avgörande.

Europadomstolen fann att Vasilakis hade i sitt överklagande till kassationsdomstolen preciserat vilka formuleringar som ansetts kränkande och att han dessutom hade bifogat appellationsdomstolens dom. Under sådana förhållanden stred det mot artikel 6:1 i konventionen

att avvisa överklagandet på den formella grunden att de relevanta förhållandena inte hade preciserats.

Vidare fann Europadomstolen att det inte var förenligt med yttrandefriheten enligt artikel 10 i konventionen att utdöma skadestånd för att Vasilakis hos advokatsamfundets ordförande begärt prövning av om de två advokaternas handlande överensstämde med advokatetiken.

11. Ryakib Biryukov mot Ryssland (dom 17.1.2008)

Fråga om rätt till offentligt avkunnande av dom (artikel 6:1 i konventionen)

Efter en rättegång om skadestånd avkunnades domslutet — men inte domskälen — offentligt. Med hänsyn härtill och till att allmänheten inte heller hade rätt att på annat sätt ta del av domskälen, fann Europadomstolen att artikel 6:1 i konventionen inte hade respekterats.

12. E.B. mot Frankrike (dom 22.1.2008)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) med avseende på rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

E.B. hade sedan 1990 levt i ett homosexuellt förhållande med en annan kvinna. I februari 1998 ansökte hon hos myndigheterna om tillstånd att adoptera ett barn, vilket förvägrades henne. Hon hävdade vid Europadomstolen att hennes begäran avslagits på grund av hennes sexuella läggning och att detta var diskriminerande.

Europadomstolen konstaterade att de franska myndigheterna åberopat två huvudsakliga skäl för att avslå hennes begäran om adoption, nämligen avsaknaden av en fadersfigur i hemmet och inställningen hos E.B:s sambo.

Europadomstolen fann att E.B:s sambos inställning var en relevant omständighet som inte sammanhänge med E.B:s sexuella läggning.

Även avsaknaden av en fadersfigur kunde enligt Europadomstolens mening i och för sig vara en relevant omständighet vid bedömningen av en adoptionsansökan. Emellertid var det av betydelse att det enligt fransk lag var möjligt för en ensam person att adoptera, vilket innebar att adoption kunde ske utan att det fanns en fadersfigur i hemmet. Att denna omständighet tillmätts betydelse i det aktuella fallet innebar enligt Europadomstolens mening att det vid adoption gjorts en skillnad mellan en enskild person med homosexuell läggning och en heterosexuell adoptant. Europadomstolen konkluderade, med 7 röster mot 3, att E.B. hade utsatts för diskriminering i strid med artikel 14 i konventionen med avseende på sin rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privatlivet och familjelivet.

13. Riad och Idiab mot Belgien (dom 24.1.2008)

Frågor om rätt till personlig frihet (artikel 5 i konventionen) och omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Riad och Idiab var palestinier bosatta i Libanon. De anlände till flygplatsen i Bryssel men vägrades inresa i Belgien. De vägrades också asyl och förflyttades till en förvarsanstalt för utlänningar som saknade tillstånd att vistas i Belgien. Trots att belgisk domstol biföll en ansökan om deras frigivning, fortsatte deras frihetsberövande, och de överfördes till transitzonen vid flygplatsen i Bryssel i väntan på att de skulle lämna Belgien. Efter ett nytt domstolsbeslut tilläts de lämna transitzonen, men kort därefter ålades de genom ett annat beslut att lämna belgiskt territorium. De förflyttades till ett förvarscenter för utlänningar som saknade uppehållstillstånd och fördes efter en tid per flyg tillbaka till Beirut.

Europadomstolen fann att Riads och Idiabs frihetsberövande delvis stått i strid med de beslut om deras frigivning som meddelats av belgisk domstol och därmed utgjort ett brott mot artikel 5 i konventionen. Vidare konstaterade Europadomstolen att transitzonen vid flygplatsen i Bryssel var föga ägnad för längre uppehåll. Det rörde sig om ett litet område utan utrymmen för promenader och fysisk aktivitet och utan radio, television eller möjligheter till extern kontakt. Genom att tvingas att vistas där under mer än tio dagar hade Riad och Idiab åsamkats psykiskt lidande och förödmjukats. Europadomstolen konkluderade att de hade utsatts för omänsklig och förnedrande behandling i strid med artikel 3 i konventionen.

14. Saadi mot Förenade Konungariket (dom 29.1.2008)

Fråga om rätt till personlig frihet (artikel 5:1 i konventionen)

Denna dom meddelades av Europadomstolen i stor kammare efter omprövning av den dom i samma mål som meddelats av en mindre kammare den 11 juli 2006 (se SvJT 2006 s. 935). Huvudfrågan var om ett frihetsberövande under sju dagar i väntan på prövning av en asylansökan var förenligt med artikel 5:1 i konventionen. Frihetsberövandet hade i detta fall utgjort ett led i ett särskilt system för snabb prövning av asylansökningar, och frihetsberövanden var vid denna prövning nödvändiga för att systemet skulle fungera effektivt. Europadomstolen konkluderade, med 11 röster mot 6, att frihetsberövandet hade varit förenligt med artikel 5:1 i konventionen.

15. Albayrak mot Turkiet (dom 31.1.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Albayrak, som var domare, blev föremål för ett disciplinärt förfarande på grund av att han läst en publikation som ansågs utgiven av PKK och för att han sett program på en enligt uppgift PKK-kontrollerad TV-kanal. Som en följd av det disciplinära förfarandet förflyttades han

till en annan jurisdiktion. Slutligen tog han avsked och började i stället arbeta som advokat.

Europadomstolen konstaterade att det inte påstås att Albayrak som domare hade brustit i opartiskhet och att den enda anklagelsen mot honom var att han visat intresse för media med eventuell anknytning till PKK. Ingreppet i hans yttrandefrihet hade därför inte varit nödvändigt utan stred mot hans genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet.

16. Ramanauskas mot Litauen (dom 5.2.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Ramanauskas var åklagare. Han uppgav att han 1998 och 1999 hade fått kontakt med AZ, som han inte kände tidigare, genom VS, som var en bekant till honom. AZ, som tillhörde en antikorrupsionsenhet inom polisen, erbjöd honom ett penningbelopp i utbyte mot ett löfte att han skulle ombesörja att en viss person blev frikänd. Erbjudandet upprepades flera gånger och accepterades slutligen av Ramanauskas. Sedan pengarna överlämnats till Ramanauskas, åtalades och dömdes denne för tagande av muta till fängelse. VS hördes inte under rättegången mot honom.

Europadomstolen fann att de litauiska myndigheterna inte kunde gå fria från ansvar för vad som inträffat. AZ och VS hade gått längre än till att utreda brott. Det hade inte funnits bevis för att Ramanauskas tidigare begått brott, och AZ och VS föreföll ha påverkat honom att begå brott trots att det inte funnits något belägg för att han avsett att ägna sig åt sådan verksamhet. I vart fall borde myndigheterna ha utrett om han förmåtts begå brott och i detta syfte ha sökt klarlägga skälen till AZ:s och VS:s handlande och omfattningen av den påverkan som Ramanauskas utsatts för. Detta var särskilt viktigt eftersom VS inte hade hörts under rättegången.

Europadomstolen konkluderade att AZ och VS måste anses ha förmått Ramanauskas att begå brott och att det inte fanns någon anledning att tro att brottet skulle ha begåtts utan deras medverkan. Med hänsyn härtill hade artikel 6:1 i konventionen kränkts.

17. Kovach mot Ukraina (dom 7.2.2008)

Fråga om rätt att kandidera i parlamentsval (artikel 3 i första tilläggsprotokollet)

Kovach var kandidat i 2002 års ukrainska parlamentsval men blev inte vald. Han klagade över hur sammanräkningen av röster skett i den valkrets där han ställt upp som kandidat. Framför allt vände han sig mot att röstningen i fyra distrikt hade förklarats ogiltig, vilket hade lett till att en annan kandidat blivit vald.

Europadomstolen konstaterade att röstningen i ett distrikt enligt den ukrainska vallagen kunde förklaras ogiltig under vissa angivna omständigheter men också på grund av andra icke närmare precise-

rade förhållanden. Reglerna var därför oklara, och ingen klarhet hade skapats genom de beslut som meddelats i det aktuella fallet. Beslutet att ogiltigförklara valet i de fyra distrikten framstod därför som godtyckligt och oproportionerligt och stred enligt Europadomstolens mening mot artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

18. Kafkaris mot Cypern (dom 12.2.2008)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen), rätt till personlig frihet (artikel 5:1 i konventionen) och lagstöd för bestraffning (artikel 7 i konventionen)

Kafkaris dömdes 1989 av cypriotisk domstol för mord på tre personer till livstids fängelse. Åklagaren hade speciellt begärt att domstolen skulle klargöra om livstids fängelse enligt strafflagen betydde fängelse under resten av den dömdes liv eller endast under 20 år. Frågan ställdes med anledning av att det i en förordning om verkställighet av fängelsestraff angavs att fängelse på livstid skulle likställas med 20 års fängelse när det gällde att bestämma tiden för frigivning. Domstolen besvarade frågan genom att uttala att med livstids fängelse avsågs fängelse för resten av livet. Trots detta fick Kafkaris, när han togs in i fängelset, information om att han kunde bli frigiven den 16 juli 2002, om han uppförde sig väl under fängelsetiden. Detta datum ändrades senare till den 2 november 2002 med anledning av att Kafkaris gjorde sig skyldig till ett disciplinärt brott.

Den 9 oktober 1992 förklarade Högsta domstolen att den nämnda förordningen stred mot författningen. År 1996 antogs en ny lag som bl.a. innehöll en bestämmelse om att reglerna om frigivning i förtid på grund av gott uppförande inte gällde för livstidsfångar. Kafkaris blev därför inte frigiven den 2 november 2002.

Europadomstolen fann först, med 10 röster mot 7, att Kafkaris inte hade utsatts för omänsklig eller förnedrande behandling i strid med artikel 3 i konventionen, eftersom det fortfarande fanns en möjlighet att han kunde bli frigiven enligt ett presidentbeslut och den misräkning som Högsta domstolens avgörande och den därav föranledda lagändringen inneburit för honom inte varit av så allvarlig natur att det förelåg ett brott mot artikel 3.

När det sedan gällde artikel 5:1 i konventionen konstaterade Europadomstolen att den cypriotiska domstolen hade dömt Kafkaris till livstids fängelse och fann att det förhållandet att fängelsemyndigheterna informerat honom om ett datum för frigivning som senare inte vidhållits inte innebar att hans fortsatta frihetsberövande efter detta datum stått i strid med artikel 5:1 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade vidare att det, när Kafkaris dömdes till livstids fängelse, hade funnits en motsägelsefull lagstiftning. Medan straffet för vissa brott enligt strafflagen var livstids fängelse, hade myndigheterna med stöd av andra föreskrifter arbetat utifrån förutgåendet att detta straff i verkligheten motsvarade 20 års fängelse,

vilket innebar att det fanns möjligheter till villkorlig frigivning inom viss tidsfrist. Det hade under sådana förhållanden inte varit möjligt för Kafkaris att med rimlig grad av säkerhet få klarhet i vad hans straff och dess verkställighet innebar. I detta hänseende förelåg ett brott mot artikel 7 i konventionen.

Däremot menade Europadomstolen inte att Kafkaris retroaktivt hade ålagts ett strängare straff, eftersom det inte var klart att det livstidsstraff som han dömts till hade motsvarat 20 års fängelse. De lagändringar som senare genomförts hade gällt verkställigheten av hans livstidsstraff och möjligheterna att bli frigiven i förtid. Det kunde inte anses att dessa ändringar medfört att han i efterhand dömts till ett strängare straff, och i detta hänseende hade således artikel 7 i konventionen inte kränkts.

19. Guja mot Moldavien (dom 12.2.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Guja, som var chef för pressavdelningen hos den moldaviske riksåklagaren, gav en tidning tillgång till två brev som hade mottagits av riksåklagarens kontor. Det ena brevet hade skickats av parlamentets vice talman som i brevet begärt att riksåklagaren skulle personligen intressera sig för fyra polismän som anklagats för olovliga frihetsberövanden och misshandel av arresterade personer men som enligt vice talmannens uppfattning var polismän av hög kvalitet. I det andra brevet hade en viceminister informerat riksåklagarens ställföreträdare om att en av dessa polismän, trots att han i ett tidigare fall funnits skyldig till allvarliga brott, hade dömts endast till böter och dessutom blivit återanställd av inrikesministeriet. Tidningen publicerade därefter en artikel i vilken parlamentets vice talman anklagades för att ha sökt obehörigen påverka åklagarna. Sedan det konstaterats att det var Guja som lämnat ut breven, avskedades han från sin anställning hos riksåklagaren.

Europadomstolen konstaterade att överlämnandet av breven till tidningen hade skett i en situation då frågor om korruption och maktmissbruk var aktuella i Moldavien och riksåklagaren kunde misstänkas för att låtit sig påverkas på obehörigt sätt i sin verksamhet. I en sådan situation kunde det anses försvarbart att ge pressen information. De två breven berörde frågor om maktfördelningen i samhället, en framträdande politikers agerande och regeringens hållning till polisens övergrepp. Detta var frågor som allmänheten hade ett legitimt intresse av att bli informerad om, och detta intresse var starkare än intresset av att riksåklagaren åtnjöt allmänt förtroende. Guja kunde också antas ha handlat i god tro, och hans avskedande var en sträng sanktion som inte endast skadade hans karriär utan också var ägnad att avhålla andra anställda på riksåklagarens kontor från att rapportera missförhållanden. Europadomstolen konkluderade att Gujas avskedande stred mot hans yttrandefrihet enligt artikel 10 i konventionen.

20. Rumyana Ivanova mot Bulgarien (dom 14.2.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Rumyana Ivanova var journalist och publicerade i en daglig tidning en artikel i vilken hon uppgav att M.D. till följd av sina intressen i tre bolag tillhörde en grupp personer som hade stora skulder till Nationalbanken. M.D., som vid den aktuella tiden var kandidat till en post som vice finansminister, förnekade all kontakt med de tre bolagen och stämde Rumyana Ivanova för ärekränkning. Hon dömdes för ärekränkning till böter och skadestånd.

Europadomstolen erinrade om pressens viktiga roll som övervakare av offentlig verksamhet och framhöll att M.D., som var kandidat till en ministerbefattning, tillhörde den grupp av personer som det fanns anledning att granska i pressen. Emellertid ålåg det journalister att i god tro söka ge allmänheten välgrundad och pålitlig information i enlighet med pressetiska principer. Påståendet att M.D. var ägare till tre namngivna bolag avsåg faktiska förhållanden som hade kunnat verifieras, och Rumyana Ivanova hade i detta hänseende publicerat uppgifter som inte varit vederhäftiga. Hon hade byggt sina påståenden på ett otillräckligt material, och påståendena hade skadat M.D:s goda namn och rykte. Domen mot henne för ärekränkning var därmed försvarlig och stred inte mot artikel 10 i konventionen.

21. Hadri-Vionnet mot Schweiz (dom 14.2.2008)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Dalila Hadri-Vionnet, som var algerisk medborgare, kom till Schweiz i juni 1996 och begärde politisk asyl. I april 1997, medan hon befann sig i en anstalt för asylsökande, födde hon ett barn som var dött vid födseln. Dalila kom på grund härav i ett chocktillstånd och förklarade att hon inte ville se det döda barnet. Sedan kroppen obducerats, fördes den i en skåpbil till en kyrkogård där den begravdes i en kommunal grav för dödfödda barn. Begravningen ägde rum utan någon ceremoni och utan att Dalila var närvarande.

Europadomstolen fann att artikel 8 i konventionen, som skyddar rätten till respekt för privatliv och familjeliv, var tillämplig på frågorna om Dalilas rätt att närvara vid barnets begravning och transporten av barnets kropp. Europadomstolen konstaterade att begravningen hade anordnats utan att Dalila konsulterats, trots att hon enligt gällande bestämmelser hade rätt både att bli konsulterad och att organisera begravningen. Transporten av barnets kropp hade inte skett i överensstämmelse med gällande normer. I dessa hänseenden förelåg ingrepp i Dalilas rätt till respekt för privatliv och familjeliv som inte haft stöd i schweizisk lag och som därmed stred mot artikel 8 i konventionen.

22. July och Sarl Libération mot Frankrike (dom 14.2.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

July ingick i ledningen för tidningen *Libération*, som ägdes av bolaget Sarl Libération. I mars 2000 publicerades i tidningen en artikel om en presskonferens rörande en utredning om en fransk domare som några år tidigare hade påträffats död i Djibouti. Utredningen hade skett i Frankrike, och bakgrunden till presskonferensen var att domarens änka ville ha klarlagt om två undersökningsdomare hade bedrivit utredningen om dödsfallet på ett tillfredsställande sätt. Änkan, hennes advokater och företrädare för domarorganisationer hade vid presskonferensen uttalat sig kritiskt om hur utredningen av dödsfallet bedrivits.

De båda undersökningsdomarna väckte ärekränkningstalan mot July och Sarl Libération, vilka frikändes av brottmålsdomstolen. Efter överklaganden ändrades emellertid domen av appellationsdomstolen, som fann att påståenden om att undersökningsdomarna varit partiska och att de bedrivit utredningen på ett egendomligt sätt var ärekränkande.

Europadomstolen pekade på betydelsen av pressens övervakande uppgifter, vilka också omfattade rättskipningen. I detta fall hade i tidningen endast återgetts vad som sagts vid presskonferensen, och det var inte fråga om en journalists egna värderingar. Domen för ärekränkning stred under sådana omständigheter mot artikel 10 i konventionen.

23. Hussain mot Rumänien (dom 14.2.2008)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och frihetsberövande i väntan på utvisning (artikel 5:1 f) i konventionen)

Hussain var en irakisk medborgare som under lång tid bott i Rumänien men utan uppehållstillstånd. Han meddelade polisen vid tre olika tillfällen att han blivit misshandlad av enskilda personer och gjorde varje gång en brottsanmälan om misshandeln. Han åberopade läkarintyg till stöd för sina påståenden. I samband med en av dessa anmälningar fördes han av polisen till flygplatsen i Bukarest för att utvisas och hölls kvar där i 16 dagar.

Europadomstolen konstaterade att Hussain med anledning av sina anmälningar om misshandel inte hade fått annat besked än att polisen skulle undersöka saken. Det fanns emellertid ingenting som tydde på att några utredningar hade gjorts eller att något beslut hade fattats med anledning av anmälningarna. Europadomstolen fann att rumänska staten under sådana förhållanden i strid med artikel 3 i konventionen hade brustit i sin skyldighet att göra grundliga och effektiva undersökningar av Hussains påståenden att han utsatts för misshandel av andra personer.

Europadomstolen fann vidare att det i Rumänien hade varit tillåtet att hålla en person i särskilda lokaler i väntan på utvisning men att det

enligt rumänsk lag hade krävts att personen i fråga skulle skriftligt informeras om skälen för frihetsberövandet och om de rättigheter och skyldigheter som var förenade med åtgärden. I Hussains fall fanns det ingenting som tydde på att han mottagit en sådan underrättelse. Europadomstolen ansåg sig därför kunna konstatera att inget beslut om skälen för frihetsberövandet, dess längd och Hussains rättigheter och skyldigheter hade överlämnats till honom, och det var då inte heller möjligt att påstå att han hade kunnat överklaga frihetsberövandet. Slutsatsen blev att frihetsberövandet inte uppfyllde kraven i artikel 5:1 f) i konventionen.

24. Kuolelis, Bartosevicius och Burokevicius mot Litauen (dom 19.2.2008)

Fråga om lagstöd för bestraffning (artikel 7 i konventionen)

Klagandena var under 1990-talet högre befattningshavare i den litauiska avdelningen av Sovjetunionens kommunistparti. De dömdes i augusti 1999 för sin medverkan vid en sammanstötning i januari 1991 mellan sovjetiska arméenheter och litauiska civilpersoner, varvid många litauer hade dömts och sårats.

Vid Europadomstolen gjorde klagandena gällande att de dömts utan stöd i lag, eftersom Litauen vid den aktuella tiden inte hade erkänts som suverän stat och de inte hade kunnat förutse att de handlingar de begått utgjorde brott enligt nationell eller internationell lag.

Europadomstolen fann emellertid att klagandena hade dömts för brott som var tillräckligt klara och förutsägbara enligt den vid den aktuella tidpunkten återupprättade Republiken Litauens lagar. Konsekvenserna av att bryta mot dessa lagar hade kunnat förutses inte endast efter juridisk analys utan också med hjälp av sunt förnuft. Något brott mot artikel 7 i konventionen hade därför inte kommit till stånd.

25. Pyrgiotakis mot Grekland (dom 21.2.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Pyrgiotakis dömdes till tio års fängelse för narkotikabrott. Bakom brottet hade legat en polisoperation under vilken en polisman sagt sig vara intresserad av att köpa narkotika och av Pyrgiotakis vägletts till en säljare. Det fanns ingenting som visade att Pyrgiotakis tidigare sysslat med narkotikahandel, och det framstod som tydligt att det brott han hade dömts för inte skulle ha kommit till stånd utan polisens provokation. Europadomstolen konkluderade att Pyrgiotakis rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång hade kränkts.

26. Driha mot Rumänien (dom 21.2.2008)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) med avseende på rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Driha, som tidigare varit brandman, var underkastad de bestämmelser som gällde för militär personal. Hans pensionsförmåner blev emeller-

tid beskattade, vilket stred mot gällande lag. Med hänsyn härtill och till att annan militär personal uppbar obeskattade pensionsförmåner fann Europadomstolen att Driha hade utsatts för diskriminering i strid med artikel 14 i konventionen med avseende på sin rätt till respekt för egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

27. Alexandridis mot Grekland (dom 21.2.2008)

Fråga om tros- och religionsfrihet (artikel 9 i konventionen)

Efter att ha godkänts som advokat vid förstainstansdomstolen i Athen anmodades Alexandridis att avlägga sin ämbetsed den 2 november 2005. Sedan han upplyst att han inte var ortodox trosbekännare, fick han ersätta eden med en icke religiös försäkran.

Europadomstolen konstaterade att rätten att manifesteras sin tro också har en negativ aspekt såtillvida som den innefattar en rätt att inte tvingas handla på sådant sätt att det framgår vilken tro en person har eller inte har. Alexandridis hade emellertid, för att få ersätta eden med en försäkran, tvingats förklara inför en domstol att han inte var ortodox kristen och därmed i viss mån måst röja sin trosuppfattning. Bakom förfarandet fanns en presumtion att advokater som framträder inför en domstol är ortodoxa kristna. Europadomstolen konkluderade att Alexandridis rätt enligt artikel 9 i konventionen att inte manifesteras sin trosuppfattning hade kränkts.

28. Demebukov mot Bulgarien (dom 28.2.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Dembukov åtalades för stöld av elektriska kablar och förbjöds att lämna den by där han bodde. I strid med förbudet flyttade han till Plovdiv utan tillstånd från åklagaren, vilket medförde att myndigheterna inte lyckades nå honom med kallelser till domstolsförhandlingar. Åtalet mot honom handlades då i hans utevaro, och han befanns skyldig enligt åtalet och dömdes till tre års fängelse. Den bulgariska högsta domstolen beslöt senare att inte bevilja honom en ny rättegång.

Europadomstolen fann att Dembukov avsiktligt hade gjort sig oanträffbar och ur stånd att motta information om eller delta i rättegången mot honom. Eftersom han hade biträtts av en försvarare, borde han också ha insett konsekvenserna av att han bröt mot förbudet att lämna sin by. Under sådana förhållanden fann Europadomstolen att rätten enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång inte hade kränkts.

29. Andelova mot Tjeckiska republiken (dom 28.2.2008)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Valerie Andelova hade en dotter, född 1994, om vilken barnets far fick vårdnaden 2001.

Målet vid Europadomstolen gällde rättegångarna om vårdnaden om dottern. Valerie klagade över att hon inte åtnjutit den umgängesrätt som tillerkänts henne genom interimistiska beslut i mars 2002 och augusti 2003 och att hon förhindrats att delta i dotterns uppfost-
ran under fem år. Hon klagade över att de tjeckiska domstolarna inte hade reagerat tillräckligt snabbt mot faderns underlåtenhet att rätta sig efter interimistiska beslut och över att hon inte haft kontakt med dottern under mer än en timme per månad och då i närvaro av dotterns far.

Europadomstolen konstaterade att mötena mellan Valerie och dottern inte hade kommit till stånd på sätt som avsetts med de interimistiska besluten. De sakkunniga hade flera gånger understrukit betydelsen av att barnet hade kontakt med båda föräldrarna och att tidsutdräkt skulle få negativa konsekvenser för Valerie. Med hänsyn till dessa omständigheter fann Europadomstolen att de tjeckiska myndigheterna inte hade vidtagit adekvata och tillräckliga åtgärder för att genomdriva Valeries umgängesrätt och på så sätt bygga upp hennes relationer med dottern. Slutsatsen blev att Valeries rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privatliv och familjeliv hade kränkts.

30. Tserkva Sela Sosulivka mot Ukraina (dom 28.2.2008)

Fråga om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Klagande var Ukrainska Grekisk-Katolska Kyrkan i byn Sosulivka, som genom beslut av den regionala förvaltningen hade fått rätt att dela kyrkolokalen i Sosulivka med ett annat religiöst samfund, Ukrainska Ortodoxa Kyrkan i Kiev Patriarkat. Klaganden ingick också en överenskommelse med den lokala administrationen om användningen av byns kyrka. Ukrainska Ortodoxa Kyrkan vägrade emellertid att rätta sig efter den regionala förvaltningens beslut och avtalet med den lokala administrationen och hindrade klaganden att använda kyrkan. Eftersom tvisten om användningen av kyrkan inte kunde lösas godvilligt, försökte klaganden väcka talan vid domstol, men de ukrainska domstolarna fann sig inte behöriga att döma i saken.

Europadomstolen fann att klaganden i strid med artikel 6:1 i konventionen hade förvägrats domstolsprövning av sina civila rättigheter.

31. Saadi mot Italien (dom 28.2.2008)

Fråga om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Saadi var en tunisisk medborgare som i december 2001 av familjeskäl fått uppehållstillstånd i Italien. I oktober 2002 häktades han som misstänkt för bl.a. internationell terrorism. Den 9 maj 2005 fann en italiensk domstol honom skyldig till brottslig stämpling och andra brott samt dömde honom till fyra och ett halvt års fängelse. Både åklagaren och Saadi överklagade domen, men något avgörande med anledning

av överklagandet hade ännu inte meddelats vid tiden för Europadomstolens dom.

Den 11 maj 2005 dömde en tunisisk militärdomstol Saadi i sin utvaro till 20 års fängelse för medlemskap i en terroristorganisation och för anstiftan till terrorism. Han frigavs i Italien den 4 augusti 2006, men några dagar senare beslöts att han skulle utvisas till Tunisien enligt en lag om bekämpning av internationell terrorism. Han togs i förvar men frigavs den 7 oktober 2006, då maximitiden för förvarstagan- det hade utlöpt. Han togs därefter på nytt i förvar med sikte på utvisning till Frankrike, men sedan det visat sig att han inte kunde utvisas dit, frigavs han den 2 november 2006.

Vid Europadomstolen var frågan om Saadi efter utvisning till Tunisien riskerade att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling.

Europadomstolen framhöll att det inte var tillåtet att väga risken för att en person skulle utsättas för misshandel mot den fara han kunde utgöra för samhället om han inte utvisades. Artikel 3 var en absolut garanti, och det förhållandet att en person kunde vara samhälls- farlig minskade på intet sätt risken för att han kunde utsättas för omänsklig behandling om han utvisades. Inte heller var det förenligt med det absoluta skyddet i artikel 3 att i fråga om samhällsfarliga personer kräva starkare bevis för risken för omänsklig behandling än i andra fall. I samtliga fall gällde att det för att en utvisning skall stå i strid med konventionen är nödvändigt — men också tillräckligt — att det finns stark grund för att tro att personen i fråga löper risk att utsättas för misshandel i det mottagande landet.

Europadomstolen hänvisade till rapporter från Amnesty International och Human Rights Watch enligt vilka personer som i Tunisien varit anklagade för terroristbrott hade utsatts för tortyr eller omänsklig behandling. Saadi tillhörde därför en grupp som löpte risk att utsättas för sådan behandling. Europadomstolen konkluderade att det under sådana omständigheter skulle stå i strid med artikel 3 i konventionen att utvisa honom till Tunisien.

32. Marturana mot Italien (dom 4.3.2008)

Fråga om lagligheten av frihetsberövande (artikel 5:1 i konventionen)

Marturana greps i Tyskland på grund av en häktningsorder som den 10 september 1998 utfärdats mot honom i Italien. Han utlämnades till Italien den 8 april 1999 och förblev i häkte fram till den 10 april 2000 då en domare förklarade häktningsordern den 10 september 1998 ogiltig på grund av att den inte hade delgetts Marturana i Tyskland eller i samband med utlämningen till Italien.

Frågan vid Europadomstolen var om frihetsberövandet från den 8 april 1999 till den 10 april 2000 på grund av ogiltigförklaringen av häktningsordern hade stått i strid med artikel 5:1 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade att det förhållandet att ett häktningsbeslut upphävs inte automatiskt medför att det på beslutet grundade frihetsberövandet stått i strid med artikel 5:1 i konventionen. Enligt Europadomstolens mening fanns det skäl att göra en distinktion mellan häktningsbeslut som är uppenbart ogiltiga, t.ex. därför att den domstol som meddelat beslutet överskridit sin kompetens, och sådana som har mindre allvarliga brister och som därför får anses giltiga fram till dess de upphävs. I det aktuella fallet var det fråga om ett mindre allvarligt fel bestående i underlåtenhet att delge ett beslut, och detta medförde inte att Marturana skulle anses ha varit berövad friheten i strid med artikel 5:1 i konventionen.

33. Samoila och Cionca mot Rumänien (dom 4.3.2008)

Fråga om rätt att presumeras vara oskyldig till brott (artikel 6:2 i konventionen)

Samoila och Cionca var häktade på grund av misstanke om bl.a. korruptionsbrott. Innan åtal väckts mot dem, förklarade en polischef i en tidningsintervju att de var skyldiga till otillåtet handlande av allvarligt slag. Vidare uppgav en åklagare för journalister att Samoila och Cionca hade försökt påverka och också hotat vittnen. Dessutom tillät domstolens ordförande inte att de uppträdde inför domstolen i andra kläder än sådana som normalt används av dömda fångar. Europadomstolen fann att de uttalanden som gjorts av polischefen och åklagaren inte var förenliga med Samoilas och Cioncas rätt att behandlas som oskyldiga så länge det inte fanns en fällande dom mot dem. Det förhållandet att de tvingats uppträda i fånguniform inför den rumänska domstolen hade stärkt intrycket att de betraktades som skyldiga till brott. Konklusionen blev att deras rätt enligt artikel 7 i konventionen inte hade respekterats.

34. Tastan mot Turkiet (dom 4.3.2008)

Fråga om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Tastan var en kurd, som var bosatt i sydöstra Turkiet. Vid 71 års ålder inkallades han till militärtjänst. Han tvingades genomgå militär utbildning under en månad och fick under utbildningen delta i samma verksamhet och fysiska övningar som 20-åriga rekryter. Inga särskilda åtgärder hade vidtagits för att underlätta hans situation under utbildningen, och hans hälsa hade blivit lidande. Turkiska regeringen hade inte pekat på några särskilda omständigheter som gjort det angeläget att kalla in honom till tjänstgöring trots hans höga ålder.

Europadomstolen fann att det för Tastan hade varit en stor påfrestning att tvingas göra militärtjänst och att genomgå utbildning tillsammans med mycket yngre män. Den behandling han utsatts för innebar också en kränkning av hans värdighet. Europadomstolen konkluderade att Tastan utsatts för förnedrande behandling i strid med artikel 3 i konventionen.

35. Piroglu och Karakaya mot Turkiet (dom 18.3.2008)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen), föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen) och yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Ecevit Piroglu och Mihriban Karakaya var båda medlemmar av styrelsen för Izmir-avdelningen av en förening för mänskliga rättigheter ("Föreningen"). Den 10 juli 2001 begärde guvernören i Izmir i ett brev till Föreningen att 13 medlemmar, varibland Mihriban Karakaya, skulle uteslutas ur Föreningen på grund av illegal verksamhet. Föreningen svarade att den inte skulle efterkomma uppmaningen, eftersom ingen av de 13 personerna hade dömts för brott som enligt turkisk lag hindrade dem att vara medlemmar i en förening. På grund av denna vägran dömdes Ecevit Piroglu och Mihriban Karakaya till böter utan att de haft möjlighet att försvara sig och utan att det hållits någon förhandling inför domstolen.

I oktober 2001 deltog Föreningen jämte andra organisationer i en samlad pressaktion mot användningen av amerikanska trupper i Afghanistan. En turkisk domstol ansåg detta oförenligt med reglerna för föreningsars verksamhet och dömdes Mihriban Karakaya, även denna gång utan domstolsförhandling, till böter.

Europadomstolen konstaterade först att avsaknaden av muntlig förhandling och möjligheter att försvara sig inför den turkiska domstolen hade medfört att Ecevit Piroglu och Mihriban Karakaya dömts till straff efter förfaranden som stred mot artikel 6:1 i konventionen.

Vidare fann Europadomstolen det inte visat att guvernören i Izmir haft någon grund för att kräva att 13 personer, varibland Mihriban Karakaya, skulle uteslutas ur Föreningen och fann att hon i strid med artikel 11 i konventionen inte hade beretts tillräckligt rättsskydd mot ingrepp i hennes föreningsfrihet.

Europadomstolen konstaterade också att den turkiska domstolen ansett deltagande i en samlad politisk pressaktion oförenlig med en viss lagbestämmelse. Denna bestämmelse var emellertid inte tillräckligt klar för att Föreningens medlemmar skulle ha kunnat inse att deltagande i en pressaktion skulle leda till bestraffning. Ingreppet i Mihriban Karakayas yttrandefrihet hade således otillräckligt lagstöd, vilket innebar att även artikel 10 i konventionen hade kränkts.

36. Kulis mot Polen (dom 18.3.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Kulis var ägare till ett bolag som utgav veckomagasinet *Angora*.

I juni 1992 anklagade Andrzej Kern, som var en framträdande polsk politiker, Izabela Malisiewicz-Gasior för att ha kidnappat hans 17-åriga dotter M.K. Izabela uppgav i sin tur att M.K. hade rymt hemifrån tillsammans med sin pojkvän, som var Izabelas son. Izabela och hennes man arresterades, men förfarandet mot dem avskrevs senare.

I augusti 1992 publicerades i Angora en intervju med Michal Pli-secki, som var Izabelas och hennes mans försvarsadvokat. I intervjun uppgav denne att Kern var en lögnare och att han hade missbrukat sin maktställning. Han sade också att Kern och hans hustru förgäves hade försökt få dottern placerad i en psykiatrisk anstalt. Artikeln ledde till att Kulis dömdes att publicera en ursäkt och att betala skadestånd.

Europadomstolen konstaterade att Kern var en offentlig person och att han själv hade diskuterat dotterns försvinnande med åklagare, media och diverse statliga institutioner. Denna fråga hade därmed blivit av allmänt intresse. Språket i artikeln i Angora hade visserligen varit provokativt och okänsligt, men artikeln kunde inte förstås som en personattack på Kern och hans familj. Sammantaget hade artikeln haft tillräcklig grund i de faktiska förhållandena, och de polska domstolarna hade i sina domar inte gjort en rimlig avvägning mellan de allmänna och privata intressena. Följaktligen ansåg Europadomstolen att yttrandefriheten i artikel 10 i konventionen hade kränkts genom att Kulis ålagts publicera en ursäkt och utge skadestånd.

37. Budayeva m.fl. mot Ryssland (dom 20.3.2008)

Frågor om rätt till liv (artikel 2 i konventionen) och rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagandena var bosatta i ett område där det ofta förekom jordskred. Den 18 juli 2000 inträffade två sådana skred som skadade staden Tyrnauz. Ytterligare jordskred inträffade under den följande tiden. Flera personer dödades och många skadades, en del allvarligt. Myndigheterna hade inte utfärdat några förhandsvarningar och inte vidtagit några åtgärder till skydd för befolkningen.

Europadomstolen fann att myndigheterna hade haft anledning att räkna med att jordskred skulle inträffa och att de kunde få allvarliga konsekvenser för befolkningen. Myndigheterna borde därför ha vidtagit praktiska åtgärder för att varna och skydda befolkningen och förbereda en eventuell evakuering. Så hade inte skett. Som en följd av skreden hade maken till en av klagandena dött och ett par av klagandena och medlemmar av den enas familj skadats. Europadomstolen fann att myndigheterna hade brutit i sin plikt att införa lagregler och vidta administrativa åtgärder för att motverka en allvarlig fara. Härigenom hade de brutit mot rätten till liv i artikel 2 i konventionen. Inte heller hade det efter olyckshändelserna gjorts utredningar för att fastställa ansvaret, vilket även detta var ett krav enligt artikel 2 i konventionen.

Europadomstolen prövade vidare om myndigheternas försummelser medförde att de kränkt klagandenas rätt till respekt för sin egendom. Det var ostridigt att klagandena haft egendom som förstörts genom jordskreden, men det var oklart i vad mån detta hade kunnat förhindras genom skyddsåtgärder från myndigheternas sida. Staten

kunde därför inte anses ansvarig för skadorna i fråga. Det hade också utbetalats ersättningar som gett klagandena viss, om än otillräcklig, kompensation för deras förluster. Konklusionen blev att artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen inte hade kränkts.

38. Gaga mot Rumänien (dom 25.3.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Gaga dömdes efter en rättegång som hållits i hans utevaro till åtta och ett halvt års fängelse för mord. Han klagade över att han till följd av ett fel vid delgivningen av kallelsen till rättegången inte hade haft möjlighet att försvara sig mot åtalet.

Europadomstolen fann det inte visat att Gaga hade sökt avvika eller att han hade avstått från sin rätt att närvara vid rättegången. Inte heller hade han kunnat få till stånd en ny prövning av åtalet. Europadomstolen konkluderade att han under sådana förhållanden inte hade åtnjutit sin rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång.

39. Shtukaturov mot Ryssland (dom 27.3.2008)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen), rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen), rätt till personlig frihet (artikel 5:1 i konventionen), rätt till överprövning av frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen) och rätt att utöva enskild klagorätt (artikel 34 i konventionen)

Shtukaturov led av psykisk sjukdom. I augusti 2004 begärde hans mor att en domstol skulle frånta honom hans rättshandlingsförmåga. Hon gjorde gällande att han inte kunde sköta om sig själv och att han behövde en förmyndare. Shtukaturov underrättades inte om förfarandet. I december 2004 hölls en förhandling vid domstolen, men Shtukaturov kallades inte och var inte närvarande. Efter förhandlingen förklarades han vara rättsligt inkapabel, och hans mor utsågs till hans förmyndare. Han intogs i november 2005 på mentalsjukhus på begäran av modern och vägrades senare all kontakt med yttvärlden. Han sökte själv och genom advokat vid flera tillfällen bli utskriven från sjukhuset men utan framgång.

Europadomstolen utfärdade i mars 2006 en interimistisk order till ryska regeringen att Shtukaturov och hans advokat skulle beredas möjlighet att träffas och förbereda målet vid Europadomstolen. Myndigheterna vägrade emellertid att efterkomma detta beslut. Shtukaturov utskrevs slutligen från sjukhuset i maj 2006.

Europadomstolen konstaterade att det för den som förklarats sakna rättslig handlingsförmåga enligt rysk rätt gäller stora inskränkningar i vad han får företa sig. Sålunda fick Shtukaturov inte längre arbeta, gifta sig, bli medlem av föreningar, resa eller sälja eller köpa egendom. Shtukaturov, som trots sin sjukdom föreföll ha varit en ganska självständig person, hade inte fått tillfälle att delta i något domstols-

förfarande om hans rättshandlingsförmåga, vilket stred mot artikel 6:1 i konventionen.

Vidare konstaterade Europadomstolen att Shtukaturov genom förlusten av sin rättshandlingsförmåga hade blivit helt beroende av sin förmyndare i de flesta hänseenden. Trots att det var fråga om en mycket ingripande åtgärd hade den ryska domstolen fattat sitt beslut efter en kort förhandling, och domstolens skäl för beslutet hade varit otillfredsställande. Rysk lag var också stelbent såtillvida som den enbart skilde mellan full rättshandlingsförmåga och ingen rättshandlingsförmåga alls. Ingreppet i Shtukaturovs privatliv hade enligt Europadomstolens mening varit oproportionerligt och därmed stått i strid med artikel 8 i konventionen.

Europadomstolen framhöll vidare att en mentalt störd person i mål om tvångsintagning skall ha rätt att höras personligen eller, om nödvändigt, genom företrädare. Det hade inte klarlagts av vilken anledning Shtukaturovs mor begärt att han skulle tas in på mentalsjukhus. Det hade inte heller visats att Shtukaturov hade undersökts av psykiatriker, och det föreföll som om intagningen enbart hade grundats på hans rättsliga status. Det hade alltså inte visats att hans hälsotillstånd hade nödvändiggjort tvångsintagning, och frihetsberövandet mellan november 2005 och maj 2006 kunde därför inte anses ha varit förenligt med artikel 5:1 e) i konventionen. På grund av sin rättsliga status hade Shtukaturov enligt rysk lag inte heller kunnat använda sig av rättsmedel för att få intagningen på mentalsjukhus överprövad av domstol, varför även artikel 5:4 i konventionen hade kränkts.

Slutligen fann Europadomstolen att de ryska myndigheterna genom att inte rätta sig efter Europadomstolens interimistiska beslut hade brutit mot sin skyldighet enligt artikel 34 i konventionen att inte hindra Shtukaturov att utöva av sin rätt att klaga till Europadomstolen.

40. Delespesse mot Belgien (dom 27.3.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Delespesse åtalades jämte en annan person inför en jurydomstol för väpnat rån med den försvårande omständigheten att en person dödats vid rånet. Delespesse hävdade att han inte var ansvarig för att en person dött och att den försvårande omständigheten därför inte gällde honom. I de frågor som ställdes till juryn gjordes emellertid ingen skillnad mellan de två tilltalade, utan juryn hade att besvara gemensamt för de tilltalade om den försvårande omständigheten förelåg. Under hänvisning till ett tidigare avgörande (Goktepe mot Belgien, se SvJT 2005 s. 956) fann Europadomstolen att Delespesse, genom att frågan om den försvårande omständigheten inte hade bedömts individuellt för var och en av de tilltalade, inte hade haft en rättvis rättegång enligt artikel 6:1 i konventionen.

41. Peric mot Kroatien (dom 27.3.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Ilonka Peric hade ingått ett avtal med två personer om att dessa skulle vårda henne under hennes livstid och som vederlag få hennes egendom efter hennes död. Eftersom hon ansåg att de två personerna inte fullgjorde sina åtaganden, väckte hon talan mot dem med yrkande att avtalet skulle hävas. Under rättegången begärdes från båda sidor att ett antal personer skulle höras som vittnen. Den kroatiska domstolen vägrade att höra de av Ilonka Peric åberopade vittnena med motiveringen att sakförhållandena hade tillräckligt klarlagts genom viss skriftlig bevisning och genom vad parterna muntligen uppgett inför domstolen. Trots detta hade domstolen gått med på att senare höra de av motparterna åberopade vittnena.

Europadomstolen konstaterade att en nationell domstol har en viss frihet att avgöra om bevisning skall tillåtas eller inte men framhöll att domstolen måste motivera varför den avslår en begäran om upptagning av bevisning. I det aktuella fallet hade den kroatiska domstolen förklarat att sakförhållandena var tillräckligt klarlagda vid viss tidpunkt men trots detta efter denna tidpunkt hört motparternas vittnen. Slutsatsen blev att den kroatiska domstolens ställningstaganden var motsägelsefulla och att Ilonka Peric behandlats på ett mindre generöst sätt än hennes motparter. Hon hade därför inte åtnjutit sin rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång.